

Hrady nad údolím potoka Žejbro v Leštince

Mezi obcí Leštinka a osadou Cejřov se v minulosti nacházely opevněné objekty. Jejich existenci naznačují pomístní označení „Na hradě“, „Na valech“, „Hradiště“ a „Pod hradem“ mající možný výklad jako místa, kde se v minulosti nacházel opevněný objekt či sídlo. Všechna výše uvedená označení se vztahují k místům nad údolím říčky Žejbro u obce Leštinka a návrší na rozhraní katastrálních území obcí Leštinka, Prosetín a Vrbatův Kostelec - Cejřov.

Na katastrálním území obce Leštinka k nim ještě přiléhá pomístní jméno „Princeznil palouček“, jehož bližší určení není dnes možné, neboť tvoří dno vodní nádrže. Podle legendy se v těchto místech měla zabít dcera pána hradu pádem z mostu. Mezi obyvateli se traduje, že most vedl přes celé údolí, ale je pravděpodobné, že se mohlo jednat o dřevěný most či lávku vedoucí pouze přes říční koryto.

K Cejřovským lokalitám existují pověsti, které vyprávějí o tom, že v těchto místech přebýval loupeživý rytíř Cejř se svou družinou, který měl přepadat pocestné kráčeující po cestě podél řeky vedoucí od Vrbatova Kostelce do Prosetína a směřující dále do Skutče a k Rychmburku. Cejř měl podle jedné z legend unést dceru pána Rychmburského hradu, která se těmito místy měla ubírat se svatebním průvodem do Kostelce, kde se měla provdat za zemana Vrbatu. Cejř ji pak měl unést a ona se do něho zamilovat. Otec dívky pak měl požádat krále o svolání zemské hotovosti, která hrad oblehla a Cejř měl být zabit zemanem Vrbatou, dívka se pak zabila pádem ze skály dolů do údolí říčky. Cejřova družina pak měla na příkaz krále založit obec Leštinka a osadu Cejřov.

Další legenda má obdobný námět zániku hradu vojenskou akcí, liší se však v tom, že hrad měl být několikrát neúspěšně dobýván. Po zradě jednoho muže z Cejřovy družiny měl být hrad napadnut z chodby vedoucí z údolí, Cejřovi družiníci se pak měli usadit v údolí říčky a dát tak vzniknout Leštince. Určit přesnou lokalizaci v krajině, či nalézt případné pozůstatky opevněného objektu, není dnes možné z důvodu činnosti lomu, jenž z návrší zanechal pouze jeho okrajovou část. Možné pozůstatky opevnění „Na Cejřově“ začaly brát za své pravděpodobně již v druhé polovině devatenáctého století při budování železnice. Tvrze se nacházely na hraně návrší

nad údolím Žejbra. Větší objekt pak zasahuje téměř až k řece, musel se tedy nacházet buď přímo na svahu nebo na jeho hraně. Menší objekt je pak orientován poněkud více do středu návrší. Obě tvrze se nacházely na svahu počínajícím u násypek žuly pokračující souběžně s trati směrem na jih a končící při přechodu do náhorní plošiny.

Jedním z nemnoha popisů cejřovského „hradiště“ je popis pocházející z ruky Augusta Sedláčka. Ten v prvním díle publikace Hradů, zámku a tvrzí Království Českého na straně 93 píše, *„Cejřov. Nad Cejřovem a blízko Leštinky a Prasetína zdvihá se od potoka Žejbra návrší řečené Hradiště, na němž se okrouhlý násep s hlubokým příkopem spatřuje. Jak hrad neb tvrz neb sídlo, které tu bývalo, jmenovalo, nelze již uhodnouti, tím méně vypátrati, kdo je založil a na něm obýval. Leštinka patřila ode dávna k Rychembursku, Cejřov pak s hradištěm klášteru Podlažického. V 16. století patřil Cejřov ke statku zápisnému, kterýž se nazýval Hory Čelakovské a přikoupen byl r.1595 ke Smrčku. Když pak tento statek koupen byl k Žumberku (1601), prodán s ním nejen Cejřov, nýbrž i dvůrpopl. Týn a lesy v Hradištích.“* Z výše uvedených skutečností nelze určit, zda Sedláčkův popis patří k lokalitě „Na Hradě“ či lokalitě „Na Valech“. Zároveň je v rozporu s vojenským mapováním. Na obou lokalitách byl v minulosti prováděn archeologický průzkum, který měl vesměs povahu záchranného hledání případných pozůstatků.

Karel Adámek ve své knize Chrudimsko na straně 4 píše *„Každé plémě mívalo jeden, bývalo-li lidnatější i více hradů. Charváti, kteří i Chrudimsko obývali, měli hrady: Libici, Čáslav, Chrudim, Vraclav, Litomyšl a jiné. Mimo velkých hradů čelných a zámožných rodů bylo v celém kraji drahně menších ohrad. V někdejším Chrudimském kraji nalezena jsou dosud prehistorická hradiska v Chrudimi na pohanském pohřebišti Paumberském, mezi Lukavicí a Žumberkem na tzv. Kočičím hrádku nad Holetínkou (dvojité valy), v hradišti u Nasavrk (nalezeno mnoho památek železných), nad Žejbrem u Leštinky, u Rabouně blíž Košumberka, u Domanic a u Benátek na Litomyšlsku a na Vraclavi u Vysokého Mýta.“*

Jedinou dochovanou úřední zprávou obsahující popis pozůstatků opevnění ve výše uvedených lokalitách je dopis ústřední komisi pro zachování památek ve Vídni ze 4. dubna 1911:

„Vysoké c.k. ústřední komisi pro zachování hist.uměl. památek ve Vídni. **Zřícenina hradu Cejřova u Skučce** nalézá se při dráze na vrchu nad vesničkou Cejřov zvanou. Půdorys starého hradu udávají hradební zdi z velkých balvanů žulových stavěné, nyní však v celém rozsahu zarostlé drnem. Hluboký příkop hradební ovinut je kol dokola středu zříceniny. Sklepů, kleneb, otvorů dveřních a okenních již není. Do letošní zimy bylo hradiště osázeno lesem, který dala správa velkostatku svob. Pana Osk. Darische vykáceti. V sousedství hradiště nalézají se lomy žulového kamene, jeví se obava, aby nebylo přeměněno v lom. Přimlouvám se vřele za zachování této památky, jak z ohledů historických tak i z ohledů zachování starého rázu krajiny. Stojí staré hradiště na význačném místě, z kterého zajímavý pohled na okolní krajinu se naskýtá. V Pardubicích 4.dubna 1911.

Z popisu není patrné zda se jedná o lokalitu „Na Hradě“ či „Na Valech“.

Hradiště existovalo a lze ho datovat do období vrcholného středověku. Dnes již nezjistíme,

kdo a jak zde žil. Je dost možné považovat „Hradiště“ spolu s nedalekým hradem Humperk, za jedny z prvních feudálních sídel v tomto regionu.

Dle archeologických památek v městském muzeu ve Skučce nebylo na Cejřově nalezeno větší množství zbraní, nejvíce pravděpodobnou verzí postupného opuštění hradiště. Pokusy o osídlení těchto míst probíhaly dle hmotných artefaktů mezi 13. až 16. stoletím. Název osady Cejřov bývá vykládán buď jako „Cejř > Kcejř > Kejř tj.nástroj na sečení trávy“,18 anebo „Jméno Cejřov vzniklo nejspíše z Cýřejov = Cýřejův, t. dvůr. Cýřejov se stáhlo v Cýřov. Os. Jm. Cárěj pak bylo utvořeno příponou - ěj jako domácká zkratka os. jm. Cyril“. O osadě Cejřov prameny poprvé promlouvají v roce 1539 kdy je uvedena v deskách zemských. V roce 1595 je v nich uvedena spolu s dvorem Týn. Cejřov se objevuje v době kdy hrad a tvrz byly již dávno opuštěny. Oba hrady tak jsou i díky svému umístění nad Leštinkou spojeny s minulostí obce Leštinka.

Příště: „**Když se řekne v Týně**“.

Bc. Michal Štorek

Pe

